

Državni izpitni center

M 1 7 1 5 2 1 1 3

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 30. maj 2017

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Odločanje v skupnosti**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ To je oblika moči, ki se ji ljudje podrejuje zaradi negativnih sankcij/iz strahu (pred negativnimi sankcijami).	Kot pravi odgovor upoštevamo tudi zapis »podrejanje zaradi obljube nagrad«.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ (Max) Weber	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	♦ karizmatični tip oblasti/karizmatična oblast	Drugih odgovorov (npr. karizmatični vodja, karizmatično vodenje) ne priznamo.
	2	dve od: ♦ zaupanje v izjemne osebne lastnosti, sposobnosti vodij ♦ predanost in lojalnost do voditelja ♦ močne čustvene vezi med podaniki in vodjem ♦ osebna oblast ♦ nastopa v prelomnih družbenih obdobjih ♦ voditelji obljublajo popolnoma drugačno prihodnost, rešitev vseh problemov ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ sistem političnih institucij, ki izvajajo oblast	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ demokracija	
	1	♦ avtokracija	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	3	demokracija, tri od: ♦ izvoljena, zamenljiva državna oblast ♦ nihče nima monopola nad njo ♦ državljani imajo pravico do oblikovanja oblasti ♦ volilna pravica, pravica do političnega združevanja ♦ priznana raznolikost družbenih interesov ...	Kot ustrezne značilnosti avtokracije upoštevamo vse ustrezne navedbe, ki veljajo bodisi za avtoritarno državo bodisi za totalitarizem.
		avtokracija, tri od: ♦ ne priznava raznolikosti družbenih interesov ♦ omejuje temeljne politične pravice ♦ ni možnosti izbire med različnimi političnimi strankami ♦ volitve se izvajajo kot ritual ♦ oblast nadzoruje celotno družbeno dogajanje ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	2	pozitivni nacionalizem, ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ politično gibanje za svojo lastno državo/ politično avtonomijo ♦ prizadevanje za uveljavitev kulture in jezika naroda ♦ prizadevanje za priznavanje enakovrednosti z drugimi narodi ♦ patriotizem, nacionalni ponos, nacionalna zavest ... 	
		primer, ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ nacionalna gibanja v habsburški monarhiji ♦ nacionalna gibanja v otomanskem imperiju ♦ gibanja za odpravo kolonializma ♦ osamosvojitvena gibanja ... 	
	2	negativni nacionalizem: <ul style="list-style-type: none"> ♦ povečevanje posebnosti in enkratnosti svojega naroda, prezir, sovraštvo do drugih narodov 	
		primer, ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ nacizem ♦ fašizem ... 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ demokratična država dovoljuje proteste ♦ ljudje pričakujejo, da se bo oblast odzvala na proteste s sprejetjem ustreznih odločitev ♦ individualizirani slog političnega delovanja – udejstvovanje ljudi pri problemih, ki jih osebno zanimajo ... ♦ nezaupanje v politiko oziroma politične institucije ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	2	♦ organizacije, katerih dejavnost je usmerjena k političnim ciljem – priti na oblast	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.10	1	♦ volilna abstenenca	

2. Izzivi sodobnega sveta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ kulturni vidik (kulturna razsežnost) globalizacije	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	ena od: ♦ ekonomski/gospodarski vidik globalizacije ♦ politični vidik globalizacije	Če kandidat na vprašanje 2.1. odgovori napačno, kot ustrezno štejemo tudi navedbo in razlago kulturnega vidika.
	2	♦ ustrezna razlaga enega od navedenih vidikov globalizacije	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ deteritorializacija (deteritorizacija)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	2	♦ s sodobno komunikacijsko tehnologijo ♦ s transportnimi sredstvi	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	4	dve od: ♦ globalno segrevanje ozračja ♦ tanjšanje ozonske plasti ♦ zmanjševanje biotske raznovrstnosti ♦ tvegane in umazane veje industrije ...	Za vsak ustrezen in celovito razložen problem 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	♦ prepričanje, da je mogoče ekološko krizo obvladati z ustrezno tehnologijo	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	3	♦ Z globalizacijo se neenakost povečuje. ♦ Večina svetovnega bogastva je v razvitem svetu; revščina, lakota, neustrezna zdravstvena oskrba, nedostopnost šolanja ... so značilnost tretjega sveta. ♦ Poslabšuje se tudi položaj nižjih in srednjih slojev v razvitem svetu.	Za celovit odgovor 3 točke, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ Padanje rodnosti se je (večinoma) prej začelo v gospodarsko bolj razvitih predelih Evrope.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	1	♦ 2,1 otroka	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	1	♦ Prebivalstvo se stara/narašča delež starejših/ upada delež mlajših prebivalcev.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.11	2	♦ Asimetrična delitev družinskih vlog: ženske so z družinskim življenjem bolj obremenjene; ob hkratni množični zaposlenosti žensk je to zaviralni dejavnik za večjo rodnost.	

3. Šolanje

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ edukacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	♦ 16. stoletje	
	1	♦ protestantizem/reformacija	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ekonomski: potrebno izobraževanje delovne sile ♦ politični: oblikovanje državljske pripadnosti/ identitete ♦ drugi (moralni/intelektualni/kulturni): razvoj javne blaginje, več socialnih pravic, preventiva pred neželenimi družbenimi fenomeni ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	♦ Odprti/javni šolski sistemi so dostopni vsem ljudem, ne glede na raso, spol, družbeni izvor, etnično pripadnost ...	Za celovit odgovor (eksplicitno vključena ena od možnih socialnih razlik) 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Formalna izobrazba omogoča zaposlitev, profesionalno napredovanje, ustrezno plačilo za delo, ustvarjanje eksistenčnih možnosti (ustvarjanje socialnega statusa). ♦ Posameznik na to lahko sam (vsaj delno) vpliva. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	4	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ povečevanje deleža BDP, ki ga države namenjajo za šolstvo ♦ razvoj javnega šolstva ♦ podaljševanje obveznega šolanja ♦ povečanje deleža vključenih v izobraževanje na vseh ravneh ♦ sistematično zmanjševanje osipništva ♦ enake izobraževalne možnosti in (vsaj deklarativna) podpora konceptu pravičnosti ♦ povezanost razvoja šolstva s pričakovano gospodarsko rastjo in (tudi) z višjo kvaliteto življenja ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	♦ Razšolanje šole: šolanje je podrejanje posameznika institucijam, omejuje svobodo posameznika, ne omogoča njegovega razvoja ...; formalne šolske institucije je treba nadomestiti s svobodnejšimi oblikami učenja (z mrežami učečih se posameznikov).	
	1	♦ (Ivan) Illich	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	2	♦ Učenci iz višjih slojev imajo prednost v doseganju boljše šolske uspešnosti, ker so bili ustrezno socializirani v dominantno kulturo.	Kot ustrezno upoštevamo tudi Bernsteinovo razlago vplivov govornih obrazcev (restriktivni in elaborirani jezikovni kod).

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	1	♦ C	

4. Množični mediji in komunikacija

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ odkrita sporočila: nevtralen prenos vsebin ♦ prikrita sporočila: prenos vrednot, čustev in sodb 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	♦ (Marshall) McLuhan	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	♦ Javni mediji: občinstvo razumejo kot javnost, ki se vzgaja, izobražuje, zabava in obvešča ter usposablja za uresničevanje demokratičnih pravic in svoboščin. Zavezani so vključevanju vseh družbenih skupin.	
	2	♦ Zasebni (komercialni) mediji: občinstvo obravnavajo kot trg, na katerem so člani obravnavani kot potencialni potrošniki (oddaj in izdelkov).	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ (medijske) reprezentacije	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ mediji ustvarjajo učinke – zlorabljeni so lahko v politične, gospodarske in druge namene ♦ prenašajo tudi prikrita sporočila (posredujejo vrednote, čustva, sodbe, predsodke) 	
	1	♦ ustrezen primer	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Zaradi velike koncentracije medijske moči – predvsem ameriških in britanskih medijev – govorimo o posebni obliki kulturnega imperializma. ♦ Elektronski mediji omogočajo razprševanje zahodnih kulturnih produktov po svetu. ♦ Zaradi tovrstne dominacije se izgublja možnost kulturne neodvisnosti. 	Za celovit odgovor 3 točke, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	1	♦ socializacijska/izobraževalna/informativna	
	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ socializacijska/izobraževalna/informativna ♦ interpretacijska ♦ zabavna 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ internet (svetovni splet)	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ opredelitev procesa socializacije ♦ faze in dejavniki socializacije ter njihov pomen ♦ razprava o vlogi in o pomenu socializacije za posameznika (osebni razvoj, razvoj biološko danih zmožnosti, učenje družbeno sprejemljivega vedenja) ♦ razprava o pomenu socializacije za družbo (prek socializacije se družba obnavlja/reproducira; ravnanje posameznikov, vrednote morajo ustrezati družbi kot celoti; omogoča, da se večina posameznikov vede družbeno sprejemljivo) 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Poudarijo obsedenost s telesom, z njegovim obsegom, z obliko, z videzom itd., prav tako tudi obsedenost z zdravjem, s počutjem, s prehranjevanjem ipd. ♦ Predstavijo telesne ideale. ♦ Vključijo medijske podobe popolnih teles. ♦ Predstavijo družbene okoliščine, ki spodbujajo ukvarjanje s telesom: potrošniško kulturo, industrijo prostega časa, k dobičkom usmerjeno kozmetično in farmacevtsko industrijo, pomen medijev ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ predstavitev strukturne in funkcijske dezorganizacije ♦ vzroki za dezorganizacijo: migracije, razveze, pomen ekonomske samostojnosti žensk, sekularizacija, spreminjanje vrednot ... ♦ posledice: pluralnost različnih oblik družinskega življenja (naraščanje enostarševskih družin, reorganizirane družine, družine istospolnih partnerjev ...) ♦ razprava o posledicah teh sprememb za odnose med družinskimi člani ♦ vključitev pozitivnih in negativnih vidikov dezorganizacije družin 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo dve sociološki teoriji odklonskosti. ♦ Poudarijo razliko z drugimi razlagami (vzrokov za odklonskost ne iščejo v psiholoških in bioloških dejavnikih, ampak v družbeni strukturi in okolju). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none">♦ Predstavijo vrste brezposelnosti.♦ Pojasnijo načine ugotavljanja brezposelnosti.♦ Vključijo podatke in posebnosti o brezposelnosti v Sloveniji.♦ Pojasnijo razloge za ogroženost posameznih družbenih skupin (mladi, starejši, slabo/neustrezno izobraženi ...).♦ Analizirajo posledice brezposelnosti.	

Skupno število točk IP 2: 40